

Björskogs kyrka

Renovering av fönster 2009

Antikvarisk rapport

Björskogs prästgård 4:8
Björskogs socken
Västmanland

Anna Gütblein

Boel Melin

Helén Sjökvist

Björskogs kyrka

Renovering av fönster 2009

Antikvarisk rapport

Björskogs prästgård 4:8
Björskogs socken
Västmanland

Anna Gütblein
Boel Melin
Helén Sjökvist

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmmd.se

© Kulturmiljövård Mälardalen 2010

Omslagsfoto: Björskogs kyrka sedd från sydöst. Foto: Helén Sjökvist.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01407.

ISSN: 1653-7408
ISBN: 978-91-7453-013-1

Tryck: Kulturmiljövård Mälardalen, Västerås 2010.

Innehållsförteckning

Inledning.....	5
Bakgrund	5
Genomförande	5
Referenser.....	11
Kart- och arkivmaterial	11
Otryckta källor.....	11
Litteratur.....	11
Tekniska och administrativa uppgifter	11

Figur 1. Kyrkans läge, markerat med en ring. Utdrag ur Gröna kartan. Skala 1:50000.

Inledning

Under sommaren och hösten 2009 har arbetet med att renovera fönstren i Björskogs kyrka pågått. Arbetet har skett i enlighet med länsstyrelsens beslut daterat 2006-12-28, dnr: 433-13580-06. Kungsörs församling har anlitat Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen för antikvarisk medverkan.

Bakgrund

Björskogs kyrka är en av de större kyrkorna på den västmanländska landsbygden. Kyrkan har sin grund i 1200-talet och delar av den första stenkyrkan på platsen ingår troligen i den nuvarande kyrkan. Kyrkobyggnaden präglas idag av en omfattande ombyggnad och är utformad enligt de nyklassicistiska stilideal som präglade 1800-talets början.¹

Den första dokumenterade utbyggnadsperioden inträffade under första hälften av 1600-talet, då flera fönsteröppningar togs upp och tornet förnyades. Innan dess hade kyrkan utvidgats till att bli tvåskeppig.

1700-talet präglades av en period av dåligt underhåll och vid en biskopsvisitation 1788 konstaterades att taket läckte och behövde en stor ombyggnad. Den nytilträdde prosten Georg Kallstenius genomdrev 1797 - 1802 en radikal ombyggnad efter ritningar av Carl Fredrik Sundvall. Den ”nya” kyrkan blev treskeppig, pelarna murades om och ett nytt tak restes. Nya fönster tillkom och alla murverk putsades. Tornet fick en ny klockvåning och en lanternin.

Under 1860-70 talet blev spåntaket ersatt med falsad plåt och nya fönster insattes.

Nästa stora renovering genomfördes 1905-06. Fasadernas färgsättning ändrades. Alla fönster kompletterades med innanfönster och fönstret bakom altaret höggs upp och fick sin nuvarande utformning med blyinfattat målat glas.

1955 skedde en mer genomgripande modernisering under arkitekt Ragnar Jonssons ledning. Ytterväggarna knackades rena från befintlig fasadputs och nyputsades. Avfärgning skedde med gul kalkfärg och omfattningarna färgades vita. Dörrar och fönster målades med en grön oljefärg.

Kyrkan har efter det renoverats 1987/90 och 2002 men vid dessa renoveringar har utseendet behållits oförändrat.² 2003 tätades och ommålades fönstrens inre bågar.

Genomförande

Fönsterbågarna var i stort behov av renovering. I synnerhet västsidans och sydsidans fönsterbågar hade stora färgbortfall och virket var till vissa delar mycket uttorkat. För renoveringen har Wiboline linoljefärg i kulören NCS S4040 G10Y och linoljekitt använts. Samtliga bågar har fått kittas om. Norra sidans fönster var i något bättre skick

¹ Ahlberg 2000

² Hammarskiöld 2005

och man behövde inte ta bort samtliga rutor för att lägga i nytt kitt i falsen. På södra fasaden har i princip alla rutor demonterats då kittet där var helt uttorkat och sprucket. I princip inga trälagningar var nödvändiga att göra och endast 6-8 glasrutor byttes. Sprickor och ojämnheter i träet kittades med linoljekitt.

Korfönstret sitter fast med järn och var från början tänkt att monteras bort och fördes med gångjärn. Då detta inte ansågs vara önskvärt ur antikvarisk synvinkel kom det istället att endast restaureras utifrån.

Lanterninens fönster var svåråtkomliga men kunde trots allt målningsbehandlas i en ljus kulör. Ljudluckorna omtjärades med trätjära.

Kyrkportarna mot väster och söder samt sakristiedörren tvättades med ammoniaklösning och skrapades och avslipades för att avlägsna löst sittande lack. Därefter ströks fyra lager Fabi Deluxe träoljefernissa. Övriga dörrar, som tidigare varit målningsbehandlade, målades med Wiboline linolfärg i samma kulör som fönstren.

Figur 2. Fönster västra fasaden före renovering. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 3. Fönster västra fasaden före renovering. Fönsterbågens bottenstycke är uttorkat och sprucket. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 4. Fönster norra fasaden före renovering. Foto: Helén Sjökvist.

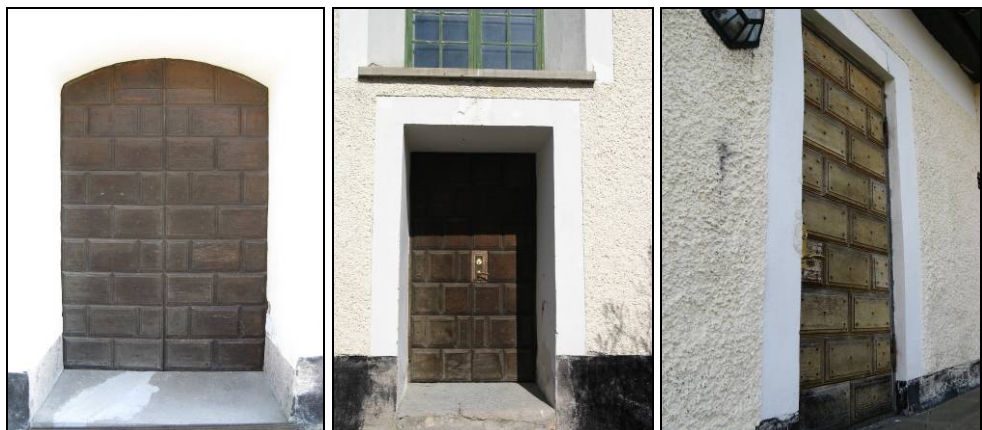
Figur 5. Fönster norra fasaden före renovering. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 6. Fönster södra fasaden över sydingång före renovering. Foto: Helén Sjökvist.
 Figur 7. Lanternin före renovering. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 8. Korfönster före renovering. Foto: Helén Sjökvist.
 Figur 9. Östgavel före renovering. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 10. Västringång före renovering. Foto: Helén Sjökvist.
 Figur 11. Sydingång före renovering. Foto: Helén Sjökvist.
 Figur 12. Ingång till sakristian före renovering. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 13. Sydingång efter renovering. Foto: Helén Sjökvist

Figur 14. Västingång efter renovering. Foto: Helén Sjökvist.

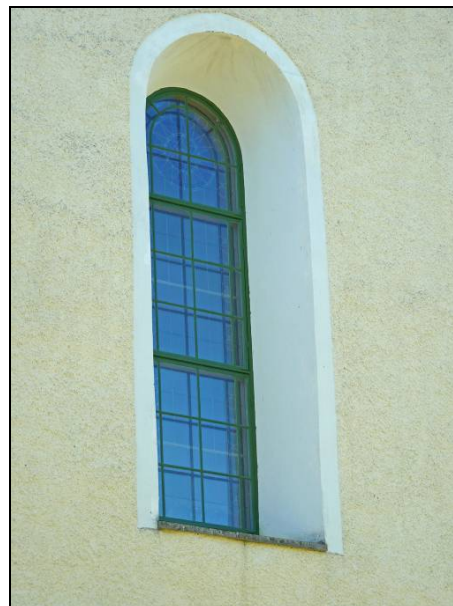
Figur 15. Dörr till sakristia och källare före renovering. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 16. Dörr till sakristia och källare efter renovering. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 17. Fönsterbågarna monterades bort för att åtgärdas på verkstad. Foto: Anna Gütblein.

Figur 18. Korffönstret efter ommålning. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 19. Färdigmålat västfönster (Jämför figur 2 och 3). Foto: Helén Sjökvist.

Figur 20. Färdigmålat sydfönster. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 21. Färdigmålat fönster, södra fasaden. Foto: Boel Melin.

Figur 22. Färdigmålad dörr till personalrum. Foto: Boel Melin.

Figur 23. Toalettdörr efter ommålning. Foto: Boel Melin.

Figur 24. Lanternin efter ommålning. Foto: Helén Sjökvist.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Gröna kartan.

Otryckta källor

Hammarškiöld, Rolf. 2005. Kulturhistorisk karaktärisering av Björskogs kyrka.

Eriksson, Ove. 2009. Björskogs kyrka renovering av fönster m.m. 2009 metodanvisningar. Upprättad 2009-02-25. BKI Byggkvalitetsinstitutet AB. Köping.

Litteratur

Ahlberg, Hakon, Björklund, Staffan. 2000. Västmanlands kyrkor i ord och bild. Borlänge.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>KM dnr:</i>	09041
<i>Länsstyrelsen dnr:</i>	433-13580-06
<i>Fastighetsbeteckning:</i>	Björskogs prästgård 4:8
<i>Landskap:</i>	Västmanland
<i>Län:</i>	Västmanlands län
<i>Socken:</i>	Björskog
<i>Beställare:</i>	Kungsörs församling Hamngatan 15 736 31 Kungsör
<i>Entreprenör:</i>	Åke Pettersson & Söner Måleri AB. Skillingegatan 3 736 32 Kungsör
<i>Antikvarisk kontroll:</i>	Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen Anna Gühlein Boel Melin Helén Sjökvist Stora gatan 41 722 12 Västerås